

جلوس مظفر

(تاریخ بر تخت نشینی مظفرالدین شاه قاجار)

نوشته

غلامحسین ادیب مستوفی ملقب به افضل الملک کرمانی

(۱۲۴۱-۱۳۰۸ ق)

تصحیح

سید حسین رضوی برقی

نشر سنگج

۱۴۰۳

سرشناسه	: افضل الملک، غلامحسین، ۱۲۴۱ - ۱۳۰۸.
عنوان و نام پدیدآور	: جلوس مظفر: (تاریخ بر تخت نشینی مظفرالدین شاه قاجار) نوشته ی غلامحسین ادیب مستوفی مألف به افضل الملک کرمانی؛ تصحیح سیدحسین رضوی برقی.
مشخصات نشر	: تهران: سنگلج قلم، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۹۸ ص.
فروست	: نشر سنگلج قلم؛ شماره انتشار ۳۳.
شابک	: 978-622-90908-4-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
عنوان دیگر	: تاریخ بر تخت نشینی مظفرالدین شاه قاجار.
موضوع	: مظفرالدین قاجار، شاه ایران، ۱۲۶۹ - ۱۳۲۴ق.
موضوع	: ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ق. Iran -- History -- Qajars, 1779 - 1925
شناسه افزوده	: رضوی برقی، سیدحسین، ۱۳۴۴ - ، مصحح
رده بندی کنگره	: DSR ۱۳۹۳
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۷۴۶۰۹۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۵۶۷۸۵۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

نشر سنگلج

جلوس مظفر

نشر: علامہ حسین ادیب مستوفی ملقب بہ افضل الملک کرمانی

موضوع: سید حسین رضوی برقی

صفحہ اول: علیرضا حسین زاده

طراح جلد و لوگوی نشر: محسن بیگمادی

چاپ و صحافی: دُرسین

شماره انتشار: ۳۳

چاپ اول سنگلج: ۱۴۰۳

شمارگان: ۳۳۰ نسخه

بہا: ۱۱۰/۰۰۰ تومان

شابک: 978-622-90908-4-8

انتشارات و پخش:

تہران، خیابان سپہد قرنی، خیابان شہید شاہپور آذرقر، پلاک ۶، طبقہ دوم؛ تلفن: ۸۸۸۳۱۳۸۸

sanglaj.pub@yahoo.com

sanglaj.pub@Gmail.com

حق چاپ برای نشر سنگلج قلم محفوظ است؛ هرگونه کپی برداری و چاپ بہ صورت لوح فشرده و یا نشر در صفحات مجازی و یا بہ صورت کتاب الکترونیک پیگرد قانونی دارد.

فهرست

۱۱	سخن آغازین
۱۵	مقدمه مصحح
۱۵	افضل الملك
۲۳	کارنامه آثار افضل الملك
۴۴	عنوان مقدس در ذکر اسم مبارک و نسب اعلی
۴۶	ولادت همایونی
۴۶	جلوس میمنت مانوس همایون در دارالسلطنه تبریز
	ترجمه جواب اعلی حضرت امپراتور آستریه و پادشاه مجارستان به اعلی حضرت
۴۹	شاهنشاهی
۵۰	ترجمه تلگرام امپراتور کل ممالک آلمان و پادشاه پروس به اعلی حضرت شاهنشاهی
۵۰	جواب اعلی حضرت شاهنشاهی به امپراتور آلمان و پادشاه پروس
	جواب جناب شوکت مآب رئیس دولت جمهوری آتازونی ینگه دنیا به اعلی حضرت
۵۰	شاهنشاهی
	ترجمه تلگرام علیا حضرت، پادشاه انگلستان و امپراتریس هندوستان به اعلی حضرت
۵۱	شاهنشاهی
۵۱	جواب اعلی حضرت شاهنشاهی به پادشاه انگلستان و امپراتریس هندوستان
۵۲	ترجمه تلگرام اعلی حضرت پادشاه ایتالیا به اعلی حضرت شاهنشاهی
۵۲	جواب اعلی حضرت شاهنشاهی به اعلی حضرت پادشاه ایتالیا

- ۵۳ ترجمه جواب اعلیٰ حضرت پادشاه بلژیک به اعلیٰ حضرت شاهنشاهی
- ۵۳ ترجمه تلگرام اعلیٰ حضرت امپراتور کل ممالک روسیه به اعلیٰ حضرت شاهنشاهی
- ۵۳ جواب اعلیٰ حضرت شاهنشاهی به اعلیٰ حضرت امپراتور کل ممالک روسیه
- ۵۴ ترجمه جواب اعلیٰ حضرت پادشاه سوئد و نروژ به اعلیٰ حضرت شاهنشاهی
- ۵۵ ترجمه جواب اعلیٰ حضرت سلطان عثمانی به اعلیٰ حضرت شاهنشاهی
- ۵۵ ترجمه تلگرام جناب شوکت مآب رئیس جمهوری دولت فرانسه به اعلیٰ حضرت شاهنشاهی
- ۵۵ جواب اعلیٰ حضرت شاهنشاهی به جناب شوکت مآب رئیس دولت جمهوری فرانسه
- ۵۶ ترجمه جواب علیا حضرت ملکه هلند به اعلیٰ حضرت شاهنشاهی
- ۵۶ تلگرام تعزیت علیا حضرت ایزابل دویم ملکه سابق اسپانیا که از پاریس به حضور همایون شاهنشاهی ارسال و ابلاغ نموده اند
- ۵۷ جواب اعلیٰ حضرت شاهنشاهی به علیا حضرت ایزابل دویم ملکه سابق اسپانیا
- ۵۷ تلگرام تهنیت جناب شوکت مآب، رئیس جمهوری دولت فرانسه به اعلیٰ حضرت شاهنشاهی که در ثانی رسید
- ۵۸ تلگرام تهنیت نواب والا، خدیو مصر به حضور اعلیٰ حضرت شاهنشاهی
- ۵۸ جواب اعلیٰ حضرت شاهنشاهی به نواب والا، خدیو مصر
- ۵۹ ترجمه تلگرام حضرت پاپ به اعلیٰ حضرت همایون شاهنشاهی
- ۵۹ جواب اعلیٰ حضرت شاهنشاهی به حضرت پاپ
- ۶۱ ترجمه تلگرام میرزا حسن خان محتشم السلطنه، جنرال قونسول ایران مقیم هندوستان، به حضور جناب مستطاب اشرف امجد اکرم صدر اعظم
- ۶۱ جواب جناب مستطاب اشرف امجد صدر اعظم به محتشم السلطنه، جنرال قونسول ایران
- ۶۱ ایضاً ترجمه تلگرام محتشم السلطنه، جنرال قونسول دولت علیه ایران، مقیم بمبئی به خاکبای همایون
- ۶۲ تلگرام امیرزاده فتحعلی میرزا نواده مرحوم بهمن میرزا به موقع صدارت عظمیٰ از شوشه
- ۶۴ در تشریف فرمایی موکب همایونی از تبریز به دارالخلافه تهران
- ۶۷ نزول اجلال به تهران و مجلس سلام خاص

۷۶	جلوس عام
۸۰	تبریک سفرای کبار و وزرای مختار از جانب امیراتوران و پادشاهان
۸۱	جواب اعلیٰ حضرت شاهنشاهی به پادشاه بلژیک
۸۳	تقویت در کار نظام و عموم طبقات لشکری و کشوری که موجب آنها برسد
۸۵	نصب و تعیین ولایتعهد
۸۵	مواد توقیع رفیع همایونی در باب ولایتعهد
۸۷	قصیده عربیهای در سلطنت عظمی و تمجید از کفایت صدارت کبری
۹۵ - ۹۸	نمایدها

سخن آغازین

شاید نخستین بار سال ۱۳۷۴ ش در میدان بهارستان بود که طعم خوش فراغت و دنیای خلیسه آور سرخوشی با مخطوطات قدیمی را تجربه کردم. سالها پی هم آمدند و رفتند. طی سالهای ۱۳۸۷-۱۳۸۱ ش به تقریب منظم هفت‌ای یک بار به کتابخانه مجلس می‌رفتم تا اصل نسخه‌های خطی کهن به ویژه متون پزشکی و داروسازی را ببینم. از خرمن دانش کتابخانه و نسخه‌شناسی استاد عبدالحسین حائری - که خدایش تندرست و کامیاب دارد - بهره برگیرم. شاید بختی که نصیب همه کس نمی‌شد. همیشه بختش را نداشتم و نخواهم داشت که چنین باشد. محیطی بود آرام و روحانی. اتاق استاد را «بهشت کوچک» نام نهاده بودم. روزی دکتر احمد جلالی - ریاست وقت کتابخانه مجلس - در اتاق فهرست‌نگاری حائری بود. وقتی این وصف مرا شنید، گفت: مرا وسوسه می‌کنید که محل کارم را ترک کنم و در حضور استاد باشم. عصرگاه که فرامی‌رسید از میدان بهارستان به بهارستان دیگری می‌رفتم تا به دیدن گل سرسبد دوستانم و شاید منصفانه‌تر استادم شادروان کاظم برگ‌نیسی (۱۳۳۵-۱۳۸۹ ش) سرافراز شوم. ساعات کیمیاگونه‌ای بود که در میانه‌اش گزارشی از سفر معنوی به سرزمین نسخه‌های خطی کهن را به او می‌دادم. با هم

سخنهای می‌گفتیم و لحظاتی و درسهایی به یادماندنی از دانش و منش او در ذهنم نقش بست. دریا که در سانحه‌ای دلخراش، خونین و پرسش‌برانگیز در سیام تیرماه ۱۳۸۹ش از میان ما رفت. اکنون به پس‌سر می‌نگرم گویی آن شش سال رؤیایی بهشتی بوده که اکنون به سر آمده است:

اوقات خوش آن بود که با دوست به سر شد
باقی همه بی‌حاصلی و بی‌خبری بود

۱۳۸۷ش استاد عبدالحسین حائری از کتابخانه مجلس با دلی رنجیده کناره گرفت. می‌پنداشتم، از آن روز بود که آن آشیان جنت مکان به ویرانه بومان بدل شد. دیری نگذشت برگ‌نیزی هم از تهران به هشتگرد رفت. سرانجام از زمین خاکی نیز کناره گرفت. اکنون تنها تصویری از آن خاطرات خوش بر جا مانده است و به تعبیر مانس اشپیرر قطره اشکی در اقیانوس. به قول سهراب سپهری:

آدم چقدر دیر می‌فهمد زندگی یعنی عجالتا.

جلوس مظفر یکی از ارمغانهایی بود که از روزگار با حائری بودنهای همه هفتگی نصیب شد. کتابی که افضل‌الملک کرمانی در آغاز پادشاهی مظفرالدین‌شاه به فرمان او نوشتنش را آغاز کرده بود تا تاریخ فرمانروایی او را تدوین کند. بخشهای آغازین این نسخه خطی، وقایع فاصله زمانی قتل ناصرالدین‌شاه (م ۱۳۱۳هـ) و آغاز پادشاهی جانشین اوست.

پیش‌هام تاریخ نیست. تاریخ‌نگار هم نیست. گاه برای ممارست خوانش متون و زمانی برای گریز از خستگی و یکنواختی درسنامه‌های کوتاه و بلند پزشکی عربی و فارسی، بدین‌گونه آثار پناه برده و می‌برم. وصفش را برای شادروان کاظم برگ‌نیزی گفته بودم. خوب، عربی‌دان قابل بود. چه می‌گویم انصافاً بهترین روزگار ما بود. خواستم این کار را مشترکاً انجام دهیم تا در همسنگی

متن عربی - فارسی نکته آموزی کنم. پذیرفت. کارِ حروفنگاری و نسخه پردازی اولیه که به پایان رسید نمونه ای چاپی را در اختیارش گذاشتم تا کارش را آغاز کند. البته کاری نیمه کاره شد. او نیز در نیمه راه زندگی اش بدود گفت و با کوله باری از خاطره هایش در حسرت فقدان همچون او بی تنهاییان گذاشت. اکنون ساهلاست پیکرش در دلِ خاک خفته اما بارها در رؤیاهای شبانه ام با من سخن گفته است. این کتاب با یاد او منتشر می شود. یادش گرامی و روانش زیرِ ریش باران رحمت الهی، آسوده باد. اینک پس از پانزده سال وقفه در انتشار، سرانجام اکنون به لطف دوست دیرینم دکتر سید محمد میر محمد صادق پیگیری و منتشر می شود. امیدوارم سودمند افتد.

سید حسین رضوی برقی

دی ماه ۱۴۰۲ ش